

Prof. dr hab Anna Organiszczak

Poznań, 05. 07. 2019 r.

Dziedzina: sztuki muzyczne

Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka

aorganiszczak@amuz.edu.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr Xi Zhang pt.:
„Rozwój elementów techniki pianistycznej i środków wyrazowych
na przykładzie wielkich romantycznych sonat fortepianowych -
Sonaty f-moll Johanna Brahmsa oraz Sonaty h-moll Franciszka Liszta
- podobieństwa, różnice i ich wpływ na współczesną muzykę fortepianową”

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, Rada Wydziału Fortepianu, Organów, Muzyki Dawnej i Jazzu – pismo z dnia 24 kwietnia 2019 roku. Zlecenie podjęte na podstawie *Ustawy z dnia 14 marca 2013 roku, o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, poz. 595, Dz. U. Z 2005 nr 164 poz. 1365)

Dotyczy:

Uchwał Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi z dnia 18 kwietnia 2018 roku, w związku z wnioskiem pani mgr Xi Zhang w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka:

1. Nr 29/II/2017/2018 w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego

2. Nr 30/II/2017/2018 w sprawie wyznaczenia promotora pracy doktorskiej w osobie prof. dr hab. Anny Wesołowskiej-Firlej
3. Nr 32/II/2017/2018 w sprawie wyznaczenia promotora pomocniczego w osobie dra Łukasza Kwiatkowskiego
4. Nr 32/II/2017/2018 w sprawie wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w osobie prof. dr hab. Heleny Furmanowicz-Kurzyńskiej
5. Nr 33/II/2017/2018 w sprawie wyznaczenia mojej osoby recenzentem pracy doktorskiej

Na podstawie przekazanej mi przez Panią Dziekan Wydziału Fortepianu, Organów, Muzyki Dawnej i Jazzu Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi prof. dr hab. Irenę Wiselka-Cieślak - kompletnej dokumentacji, stwierdzam, że w świetle *Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) Rada Wydziału posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka. Uchwały w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego mgr Xi Xhang, wyznaczenia promotorów i wyznaczenia recenzentów zostały podjęte prawomocnie, zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 2 w/w *Ustawy*.

Podstawowe dane o kandydatce:

Pani mgr Xi Zhang urodziła się 10 kwietnia 1980 roku w Tianjin (Chiny). Studiowała w Chinach w Konserwatorium Muzycznym w Tianjin, gdzie w roku 2002 uzyskała tytuł licencjata. Studia magisterskie ukończyła w wyróżnieniu w 2013 roku w tym samym Konserwatorium w Tianjin.

Doktorantka zdobyła szereg nagród i wyróżnień za najlepszy akompaniament, występując z wokalistami na następujących konkursach:

- *Young Vocalist of Asia Competition* – Shen Zhen, lipiec 2013

- *44 Italy „V. Bellini” International Music Competition* – Shen Zhen, lipiec 2013

- *Rome Music Festival* – Rzym, listopad 2013

- *Mistrzowski Konkurs Wokalny w Pucharze Świata* – Tajpej, czerwiec 2014

- *Hong Kong Vocal Music International Open Competition* - Hong Kong, styczeń 2015
- *Taiwan Shihua Vocal Competition* – Tajwan, czerwiec 2015
- *Asian Youth Singers Contest* – lipiec 2015
- *II Roman Music Festival* – listopad 2015
- *Hong Kong Vocal Music International Open* – Hong Kong, styczeń 2017

Działalność artystyczna Doktorantki, dysponującej szerokim repertuarem i dużym doświadczeniem w pracy z wokalistami, koncertuje się głównie na występach ze śpiewakami. Podczas studiów doktoranckich w Akademii Muzycznej w Łodzi, rozpoczętych w roku 2015, kilkakrotnie występowała na koncertach, prezentując odpowiedzialne solowe pozycje repertuarowe.

Doktorantka pracowała jako nauczyciel gry na fortepianie w Akademii Muzyki Współczesnej w Pekinie (2002-2003), a obecnie jest zatrudniona jako akompaniator na Wydziale Wokalnym Konserwatorium Muzycznego w Tianjin (od 2003) oraz jako akompaniator na Wydziale Muzycznym w Instytucie Sztuki w Tianjin (od 2006). Była także akompaniatorem w Centralnym Konserwatorium w Pekinie (2015) oraz w Tianjin Opera and Dance Theater (2016).

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Xi Zhang pt.: „Rozwój elementów techniki pianistycznej i środków wyrazowych na przykładzie wielkich romantycznych sonat fortepianowych - *Sonaty f-moll* Johanna Brahmsa oraz *Sonaty h-moll* Franciszka Liszta - podobieństwa, różnice i ich wpływ na współczesną muzykę fortepianową” składa się z dzieła artystycznego, zarejestrowanego na płycie CD i jego opisu, stanowiących łącznie pracę pod w/w tytułem.

Materiał fonograficzny, utrwalony na płycie CD, obejmuje nagrania następujących utworów:

- J. Brahms – Sonata f-moll op. 5
- F. Liszt – Sonata h-moll.

Nagrania obu dzieł dokonano w Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, w Studio przy ul. Żubardzkiej 2A w kwietniu 2018 roku (Sonata f-moll op. 5 J. Brahmsa) i w styczniu 2019 roku (Sonata h-moll F. Liszta). Brak informacji na temat instrumentu na którym nagrywano i osoby reżysera dźwięku.

Ocena pracy doktorskiej

Dziełem artystycznym, przedstawionym do oceny przez panią mgr Xi Zhang, są dwie wielkie sonaty fortepianowe: Sonata f-moll op. 5 Johanna Brahmsa i Sonata h-moll Franciszka Liszta. Oba utwory, to niezwykle odpowiedzialne pozycje romantycznej literatury fortepianowej, wymagające od wykonawcy znakomitego opanowania warsztatu pianistycznego oraz ogromnej wyobraźni i wrażliwości dźwiękowej. Sonaty te prezentują nie tylko wirtuozowski rozmach i niezgłębione pokłady ekspresji, lecz także „myśl romantyczną”, umocowaną silnie w europejskiej tradycji i kulturze. Doktorantka podjęła się niełatwego zadania: interpretacji dzieł, pochodzących z odległych kulturowo krajów. Pomimo współczesnej globalizacji świata, powszechnego dostępu do wiedzy i skarbów kultury, wychowanie i wykształcenie w kraju całkowicie odmiennym kulturowo i cywilizacyjnie, może być źródłem trudności w należyтым zrozumieniu wykonywanych dzieł. Interpretacje Pani mgr Xi Zhang są logiczne i wyważone, a jednocześnie nie brak w nich emocji, szerokich planów dynamicznych i kulminacji. Świadczą o poszukiwaniach muzycznego sensu i potrzebie tworzenia przekonujących muzycznych kreacji.

I część Sonaty f-moll J. Brahmsa - Allegro maestoso – to pokaz wielkich, skrajnych emocji. Monumentalny początek, „motyw losu”, fragmenty rapsodyczne czy szeroka fraza drugiego tematu sprawiają, że część ta jest bardzo barwna. Doktorantka odczytuje tekst kompozytora bardzo poprawnie. Pewne zastrzeżenia można mieć do realizacji czołowego motywu, w którym dwie trzydziestodwójki są mało wyraziste oraz do zbyt zachowawczych szesnastek w taktach 16. Prosty ósemkowy akompaniament drugiego tematu mógłby być bardziej podporządkowany długim dźwiękom, rozwijanym na wzór wokalny.

W II części - *Andante espressivo* – Doktorantka dobrze potrafiła oddać charakter określony przez poetyckie motto. Na początku w parii prawej ręki nieco zbyt wyraźnie

słysząc „oddech” pomiędzy łukami kantyleny, w dalszej części tego efektu już nie ma, a kantylena rozwija się w sposób naturalny. Fragment *Poco piu lento*, opatrzony określeniem *Äußerst leise und zart*, brzmiałby piękniej, gdyby zagrać go spokojniej, delektując się pięknem dźwięku i harmonii. Niezrozumiałe jest zakończenie, w którym ostatnie akordy arpeggio *armonioso e sostenuto* wykonane są dwa razy wolniej.

III część – *Scherzo* – jest pełna energii i życia. Dobra artykulacja podkreśla charakter części.

IV część to nastrojowe *Intermezzo*. Ogromny ładunek emocji, dość wolne tempo i faktura akordowa wymagają zwiększonej dbałości o jakość brzmienia akordów, które w dynamice *ff* są czasami zbyt ostre. Fragment *una corda* mógłby zabrzmieć bardziej „niebiańsko”, tworząc kontrast dla wszechobecnego motywu losu.

Ostatnia V część cyklu – *Finale* - z uwagi na bogactwo tematyczne i fakturalne, jest bardzo wymagająca. Doktorantka wykonuje tę część z wirtuozowskim rozmachem, właściwym częściom finałowym. Pewne zastrzeżenia może budzić jakość dźwięku, szczególnie w akordach, zarówno w forte staccato (główny temat) jak i w długich wartościach rytmicznych i dynamice rozwijanej od piano do forte (temat w Des-dur).

Sonata h-moll F. Liszta jest najbardziej *romantyczną* wśród romantycznych sonat: wirtuozowska, liryczna, dramatyczna, filozoficzna i wieloznaczna. Określenia można mnożyć, lecz dla pianisty oznacza ona niewyczerpane źródło inspiracji, a jednocześnie duże wyzwanie techniczno-interpretacyjne. Porywająca treść dzieła wymaga doskonałego panowania nad instrumentem, świadomego budowania kulminacji oraz sugestywnej kreacji fragmentów o charakterze improwizacyjnym. Doktorantka bardzo dobrze radzi sobie z fragmentami wirtuozowskimi. Doskonała technika sprawia, że jej gra jest wyrazista, pełna energii i blasku. To godne podkreślenia, zważywszy na niezbyt dużą rękę pianistki (wszystkie akordy w obrębie nony są „łamane”). Mniej przekonujące są fragmenty liryczne, recytatywy, a szczególnie część środkowa – *andante sostenuto*. Treść muzyczna o charakterze lirycznym wymaga prowadzenia frazy na wzór wokalny, większej dbałości o głębię dźwięku i jego wybrzmiewanie, dużej giętkości i elastyczności frazowania. Interpretacja Doktorantki jest zgodna z tekstem kompozytora, choć nikiel jej obiektywizm może wywoływać pewien niedosyt emocjonalny. Z obowiązku recenzenta muszę zwrócić uwagę na nieprecyzyjną

realizację szesnastek oktavowych w motywie czołowym *Allegro energico* (t. 8) oraz na nieuzasadnioną zmianę tempa w takcie 40.

Dzieło artystyczne przedstawione przez Panią mgr Xi Zhang zasługuje na ocenę bardzo pozytywną. Wydaje się, że emocjonalność Sonaty f-moll Brahmsa jest bliższa Doktorantce, co sprawia, że interpretacja tego dzieła jest bardziej przekonująca, niż Sonaty h-moll Liszta. Zastrzeżenia brzmieniowe (ostrość akordów, brzmienie kantyleny) wynikają prawdopodobnie z utrwalonych nawyków technicznych.

Opis dzieła artystycznego jest obszerną pracą, obejmującą 127 stron maszynopisu. Całość została podzielona na wstęp, cztery rozdziały, zakończenie, bibliografię oraz streszczenie w języku angielskim. Pierwszy rozdział nosi tytuł: „Charakterystyczne cechy twórczości Johanna Brahmsa i Franciszka Liszta”. Drugi to: „Omówienie technik fortepianowych oraz rozwoju środków wyrazu na przykładzie *Sonaty f-moll nr 3* Johanna Brahmsa oraz *Sonaty h-moll* Franciszka Liszta”. Trzeci rozdział jest zatytułowany „Przesłanie muzyczne Brahmsa i Liszta w okresie ich późnej twórczości”, a czwarty – „Wpływ twórczości J. Brahmsa i F. Liszta na muzykę współczesną”. Podział treści pracy na poszczególne rozdziały jest prawidłowy, wątpliwości może budzić zasadność umieszczenia rozdziału trzeciego, który nie ma związku z tematem pracy, określonym w tytule. Być może Doktorantka uznała treści tam zawarte za wyjątkowo atrakcyjne i ważne.

We wstępie czytamy: *Praca stanowi pierwszą chińską analizę porównawczą Brahmsa i Liszta* (str. 5). Całość została napisana w języku chińskim, a przedstawiona do oceny praca jest jedynie jej tłumaczeniem. Wyjaśnia to szereg niezgrabności językowych czy różnic w stosowanym nazewnictwie. Składnia języka chińskiego jest całkowicie inna, niż w języku polskim, inny jest także sposób formułowania myśli i prowadzenia wyводу. Przystępując do lektury pracy przeanalizowałam jej bibliografię, z której wynika, że Doktorantka opierała się wyłącznie na wydawnictwach w języku chińskim i angielskim. Można zatem przyjąć, że treści zawarte w pracy są w dużej mierze odzwierciedleniem chińskiego postrzegania muzyki europejskiej.

Główny trzon pracy – rozdział drugi – jest bogato ilustrowany przykładami nutowymi z omawianych dzieł, a także wybranych utworów Beethovena i Schuberta. Autorka prawidłowo analizuje utwory, przedstawia ich budowę formalną, zwraca uwagę na ich cechy charakterystyczne i symfonizację faktury fortepianowej.

Trzeci rozdział i fragmenty czwartego, są najbardziej kontrowersyjne w swej treści. Doktorantka podkreśla bardzo mocno znaczenie tematu śmierci i jej wpływ na twórczość Brahmsa i Liszta. Być może z perspektywy odległej, umocowanej w starożytności kultury chińskiej, tak właśnie postrzegana jest twórczość kompozytorów, należących do kultury Zachodu. A może te właśnie fundamentalne tematy - życia i śmierci - definiują, zdaniem Chińczyków, wszelką twórczość artystyczną. Jest to interesujący temat do dyskusji podczas ustnej obrony pracy.

Praca z pewnością zostanie przez Doktorantkę wykorzystana w Chinach. W Polsce musiałaby przejść gruntowną korektę językową. Należy poprawić m.in.:

- na str. 19 – *Sonata skrzypcowa G-dur op. 78* – jest: *Sonata deszczowa op. 78*
- na str. 44 – *Sonata fortepianowa Brahmsa f-moll op. 5* – jest: *h-moll nr 5*
- na str. 57 – *Sonata fortepianowa fis - moll z roku 1852* – jest: *f- moll*
- na str. 114 – pisownia nazwisk: Krause i D'Albert – jest: Klauze i Darbert (pisownia fonetyczna)

Konkluzja

Przedstawiona do oceny praca doktorska Pani mgr Xi Zhang pt.: „Rozwój elementów techniki pianistycznej i środków wyrazowych na przykładzie wielkich romantycznych sonat fortepianowych - *Sonaty f-moll* Johanna Brahmsa oraz *Sonaty h-moll* Franciszka Liszta - podobieństwa, różnic i ich wpływ na współczesną muzykę fortepianową” świadczy o dobrym przygotowaniu do prowadzenia dalszej działalności artystyczno – naukowej. Doktorantka zaprezentowała wysoki poziom wykonawstwa artystycznego i przedstawiła oryginalne, bo z perspektywy chińskiej, ujęcie tematu teoretycznego.

Stwierdzam, że praca doktorska Pani mgr Xi Zhang spełnia wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14. 03. 2003 roku.

Pracę doktorską Pani mgr Xi Zhang przyjmuje.

